

XX-OJI JAUNŲJŲ MOKSLININKŲ
PSICHOLOGŲ KONFERENCIJA

BENDRYSTĖS VEDINI

2023 M. BALANDŽIO 28 D.

**PRANEŠIMŲ SANTRAUKŲ
LEIDINYS**

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

KONFERENCIJOS ORGANIZACINIS KOMITETAS

Pirmininkė:

Augustė Nomeikaitė

Nariai:

Agnietė Kairytė

Dovilė Mikučionytė

Rita Žiauberytė-Jakštienė

Studentai:

Ieva Bartašiūtė

Paulius Miškinis

Rūta Macijauskaitė

LiPSA nariai:

Rasa Jokubauskaitė

Evelina Laurynaitė

Silvija Žukaitė

KONFERENCIJOS MOKSLO KOMITETAS

Pirmininkė:

prof. habil. dr. Danutė Gailienė

Nariai:

prof. dr. Evaldas Kazlauskas

doc. dr. Sigita Girdzijauskienė

dr. Dovilė Barysė

dr. Lina Gervinskaitė-Paulaitienė

KONFERENCIJOS RĖMĖJAI

KONFERENCIJOS ORGANIZATORIAI

INFORMACINIS RĖMĖJAS

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

<https://doi.org/10.15388/JMPK23>

ISBN 978-609-07-0845-3

Tiriamieji (80 proc. moterų, 24-60 m., $M = 39,1$, $SD = 5,7$) dalyvavo mentalizacija grįstoje tėvystės programoje „Švyturys“. Programa truko 12 savaitių, surinktos 9 tėvų grupės, programą pradėjo 99 dalyviai, baigė – 91. Mentalizacijai įvertinti buvo naudojamas Tėvų reflektyvios funkcijos klausimynas (PRFQ, Luyten ir kt., 2017) bei Mentalizacijos skalė (MentS, Dimitrijević ir kt., 2018), tėvystės stresui – Tėvystės streso skalė (PSS, Berry ir Jones, 1995), o vaikų patiriamų sunkumų įvertinimui buvo pasitelktas Sunkumų ir galių klausimynas (SDQ, Goodman, 1997).

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog po tėvystės programos reikšmingai sumažėjo tiriamųjų patiriamas tėvystės stresas, padidėjo domėjimasis savo vaikų vidinėmis būsenomis, sustiprėjo į save nukreipta mentalizacija bei motyvacija mentalizuoti. Tėvystės programoje dalyvavusių tėvų vertinimu reikšmingai sumažėjo vaikų emocinių, elgesio, hiperaktyvumo problemų, taip pat užfiksuotas reikšmingas bendros sunkumų skalės įverčio sumažėjimas.

Mentalizacija grįsta tėvystės programa daro teigiamą poveikį tiek tėvams, tiek jų vaikams, atsižvelgiant į tėvystės streso, mentalizacijos bei vaikų patiriamų sunkumų kontekstą.

Darbo vadovė - dr. Lina Gervinskaitė-Paulaitienė. Magistro darbas yra projekto „Mentalizacija grįstos tėvystės programos veiksmingumo Lietuvoje tyrimas“ dalis. Projektas bendrai finansuotas iš Europos socialinio fondo lėšų (projekto Nr. 09.3.3-LMT-K-712-23-0152) pagal dotacijos sutartį su Lietuvos mokslo taryba (LMTLT).

Raktiniai žodžiai: Mentalizacija, Tėvystės stresas, Mentalizacija grįsta tėvystės programa.

UŽSITĘSUSIO GEDULO RIZIKOS VEIKSNIAI

Rugilė Vailionytė ir Monika Kvedaraitė

Vilniaus universitetas

2018 metais į TLK-11 įtrauktas užsitęsusio gedulo sutrikimas yra naujai pripažinta diagnozė, kuriai būdingas intensyvus ir nuolatinis sielvartas po artimo žmogaus netekties. Šis sutrikimas gali turėti reikšmingų pasekmių asmens psichinei ir fizinei sveikatai, tad yra svarbu šį sutrikimą atpažinti laiku. Šio tyrimo tikslas yra įvertinti galimus užsitęsusio gedulo rizikos veiksnius, remiantis naująja TLK-11 klasifikacija.

Tyrimas vykdytas 2022 m. kovo – gruodžio mėn. Tyrime dalyvavo 110 asmenų per pastaruosius dvejus metus patyrę artimo žmogaus netektį. Amžiaus vidurkis 43,09 m. ($SD = 14,46$), iš jų 88,2 proc. moterys. Užsitęsusio gedulo reakcijos buvo vertintos naudojantis PG-13-R klausimynu (Prigerson et al., 2021), kartu buvo įvertinti depresijos ir nerimo sunkumai (PHQ-4; Löwe et al., 2010), psichologinė gerovė (WHO-5; Topp et al., 2015).

Prie užsitęsusio gedulo sutrikimo rizikos grupės buvo priskirti 30 proc. ($n = 33$) tyrimo dalyvių. Įvertinus depresijos ir nerimo lygį tarp skirtingų grupių rasta, jog rizikos grupėje esantys tiriamieji patyrė stipresnius depresijos ($M_d = 4,06$) ir nerimo ($M_n = 3,39$) simptomus nei kiti tiriamieji ($M_d = 2,31$) ($t(108) = -4,896$; $p < 0,01$) ($M_n = 2,36$) ($t(108) = -2,662$; $p < 0,01$). Grupės taip pat reikšmingai skyrėsi psichologinės gerovės įverčiu – rizikos grupėje esantys tiriamieji savo psichologinę gerovę ($M = 22,30$) įvertino prasčiau, nei kiti tyrimo dalyviai ($M = 32,78$) ($t(108) = 3,048$; $p < 0,01$). Su stipresniais užsitęsusio gedulo sutrikimo simptomais buvo susiję artimi santykiai su mirusiuoju ($r = 0,305$; $p < 0,01$) ir netikėta artimo mirtis ($r = 0,306$; $p < 0,01$).

Neigiamas ryšys rastas tarp užsitęsusio gedulo reakcijų stiprumo ir gautos socialinės paramos ($r = -0,262$; $p < 0,01$).

Tyrimas atskleidė, jog reikšminga dalis netektį išgyvenančių asmenų gali patirti užsitęsusio gedulo reakcijas praėjus 6 mėn. po artimojo netekties. Šios reakcijos gali reikšmingai sietis su jaučiamais depresijos ir nerimo simptomais bei psichologine gerove. Stipresnės užsitęsusio gedulo reakcijos reikšmingai siejasi su artimais santykiais su mirusiuoju, netikėta artimojo mirtimi ir socialinės paramos trūkumu.

Raktiniai žodžiai: užsitęsęs gedulas, rizikos veiksniai.

TRAUMINIŲ PATIRČIŲ, POTRAUMINIO STRESO REAKCIJŲ IR SOCIALINĖS PARAMOS SĄSAJOS PAAUGLYSTĖJE

Deimantas Zinkevičius

Vilniaus universitetas

Įvadas. Paauglių patirti trauminiai įvykiai gali turėti ilgalaikių neigiamų pasekmių, viena jų – potrauminio streso sutrikimas (PTSS). Nors daugelis paauglių yra susidūrę su trauminėmis patirtimis, visgi ne visiems iš jų pasireiškia PTSS reakcijos, todėl pagrįsta manyti, kad prieinama socialinė parama gali apsaugoti paauglius nuo PTSS sunkumų ir padėti prisitaikyti prie kasdienio funkcionavimo. Kita vertus, prieinama socialinė parama nebūtinai nurodo mažesnę vienišumą, kuris gali būti susijęs su psichosocialiniais paauglių sunkumais. Todėl šio tyrimo tikslas buvo tirti potencialiai traumuojančių įvykių paplitimą ir pobūdį paauglių imtyje, analizuoti potrauminio streso reakcijų specifiką bei jų sąsajas su suvokta socialine parama ir vienišumu. Vykdam šį tyrimą bendradarbiauta su dr. Ieva Daniūnaite bei doc. dr. Paulina Želviene, remtasi Vilniaus universiteto Psichotraumatologijos centro (PTC) vykdyto projekto „Stresas ir atsparumas paauglystėje“ duomenimis.

Metodika. Tyrime dalyvavo 200 14–18 metų ($M = 16,2$; $SD = 1,27$) paauglių iš įvairių šalies mokyklų, 134 (67,0%) merginos ir 66 (33,0%) vaikinai. Patirtoms trauginėms patirtims įvertinti buvo naudotas Vaikų ir paauglių trauminių patirčių klausimynas (CATS) (Sachser, Berliner, et al., 2017), potrauminio streso sutrikimo reakcijoms ir rizikai nustatyti naudotas Tarptautinis traumos klausimynas – vaikų ir paauglių versija (ITQ-CA) (Cloitre et al., 2018), socialinei paramai įvertinti naudota Krizių paramos skalė (Steve Joseph, Williams, & Yule, 1992), o vienišumui įvertinti pasitelkta Trijų teiginių vienišumo skalė (Hughes, Waite, Hawkley, & Cacioppo, 2004).

Rezultatai. Per pastaruosius dvejus metus bent vieną potencialiai traumuojančią įvykį patyrė 43,5 proc. paauglių, iš jų - 37,9 proc. identifikuota potrauminio streso sutrikimo rizika. Mažesnė suvokta socialinė parama siejosi su PTSS kasdienio funkcionavimo sutrikdymu, o vienišumas su PTSS reakcijomis. PTSS reakcijas reikšmingai prognozavo moteriška lytis ($OR = 2,52$, $p = 0,042$), didesnis patirtų skirtingų traumuojančių įvykių skaičius ($OR = 1,35$, $p = 0,007$) ir suvoktas vienišumas ($OR = 1,57$, $p = 0,001$). Nustatyta, kad bent vieną traumuojančią įvykį patyrę paaugliai buvo linkę rečiau apie juos liūdinančius įvykius pasikalbėti su šeimos nariais nei paaugliai, nepatyrę nei vieno traumuojančio įvykio.

Diskusija ir išvados. Gauti rezultatai leido apžvelgti paauglių trauminės patirtis, PTSS reakcijų specifiką ir jų sąsajas su socialine parama. Tyrimo rezultatai leidžia kelti pagrįstas prielaidas apie socialinės paramos svarbą potrauminio streso vystymuisi bei raiškai paauglystėje.